

Brussel Stedenbouw en Erfgoed

Directie Cultureel Erfgoed

De Heer Thierry WAUTERS

Directeur

Kunstberg 10-13

B - 1000 BRUSSEL

Brussel, 28/06/2024

O/Ref. : BXL21891_727_PREA
Behr. : GM
U/Ref. : 2043-0796/12/2024-241PR
Corr: Stéphane Duquesne
NOVA : //

BRUSSEL. Woning Moureau, Bayetlaan, 11 (arch. W. Van Der Meeren)
(= delen beschermd als monument)
VOORAFGAAND ADVIES : restauratie en renovatie van de achtergevel
Aanvraag van BSE – DCE van 21/06/2024

Advies van de KCML

Meneer de Directeur,

In antwoord op uw brief van 21/06/2024, sturen wij u het advies dat onze Commissie over bovengenoemd onderwerp uitbracht tijdens haar vergadering van 26/06/2024.

Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke van 06.07.2006 beschermt als monument de gevels, de daken, de traphal, de volledige bel-étageverdieping met inbegrip van het vaste meubilair en de tussenschotten, evenals het geheel van de dragende structuren van het Huis Moureau gelegen Adrien Bayetlaan 11 te Brussel.

De aanvraag betreft de restauratie van de achtergevel van de woning Moureau die in 1951 werd ontworpen door architect Willy Van Der Meeren. De belangrijkste wijziging aan de woning was de verbouwing van het oorspronkelijke dakterras tot en bijkomende terugwijkende verdieping, uitgevoerd in 1959-1962 door Van Der Meeren en zijn medewerker Leon Palm. Daarnaast onderging de achtergevel een aantal weinig valoriserende ingrepen (plaatsing van het huidige schrijnwerk, witte afwerkingslaag).

©urban.brussels

De KCML bracht eerder al adviezen uit over de restauratie van de voorgevel¹ en bepaalde elementen van het interieur.

De principeaanvraag betreft de restauratie van de achtergevel en de vervanging van de bestaande houten ramen, in 1994 geplaatst, door nieuwe aluminium ramen die het oorspronkelijke uitzicht (referentiefase 1959-62) hernemen. Uit historisch onderzoek blijkt dat de oorspronkelijke raamgehelen van de achtergevel, uitgezonderd deze van de bel-étage, nagenoeg om de 20 jaar werden vervangen omdat er

¹ https://crms.brussels/sites/default/files/avis/645/BXL21891_645_Bayet_11_Moureau_1.pdf - werken vergund op 10/1-2/2019)

zich op regelmatige basis conservatieproblemen stelden, onder meer door waterinfiltratie, aansluitingsproblemen, enz.

De originele raampartijen bestonden uit houten stijlen waarin stalen, opengaande kaders werden geplaatst. De boven- en onderpanelen werden uitgevoerd in marbriet. Begin jaren 1970 werden de oorspronkelijke ramen van de 2^e en 3^e verdieping vervangen door nieuwe aluminium ramen voorzien van dubbele beglazing en glasal-platen. Al in 1977 vertoonden deze ramen opnieuw problemen van waterinfiltratie. Ze werden op hun beurt in 1994 vervangen door de huidige houten ramen waarvan zowel de indeling, profilering, maatvoering als materiaal en kleur veraf staan van het oorspronkelijke concept. Het raamgeheel op de bel-étage werd tijdens deze verschillende vervangingen wel gespaard.

De bouwheer wenst de bestaande ramen, met uitzondering van het originele raamgeheel op de bel-étage dat gerestaureerd wordt, te vervangen door nieuwe ramen die qua uitzicht teruggrijpen naar de toestand van de verbouwing van 1959-62. Daarbij wordt, op basis van de nauwkeurige opmeting van het nog oorspronkelijke raamgeheel van de bel-étage, geopteerd voor aluminiumramen waarvan de indeling, maatvoering en profielen de oorspronkelijke ramen goed benaderen. De ramen zullen uitgerust worden met dubbel glas met dezelfde kenmerken als het glas in de voorgevel (licht wemelend, 17mm). De nieuwe ramen moeten een beter antwoord te bieden op de problematiek van aansluiting en waterinfiltratie. Zo zal een extra druipprofiel aan onder- en bovenzijde van de nieuwe raamgehelen het afvloeien van het regenwater afremmen.

Afwijkend van de oorspronkelijke toestand stelt men voor om het bovenste register van het raamgeheel op de eerste verdieping en van de linker travee van de bel-étage niet in een opaak materiaal uit te voeren, zoals in de referentietoestand, maar hier eveneens helder glas te voorzien met het oog op een betere natuurlijke lichtinval. Hierbij wordt ook verwezen naar de vrije invulling van de raamgehelen in het oeuvre van Willy Van Der Meeren, waarin de gebruiker vaak de eindbeslissing kreeg en naar analoge raamgehelen in andere realisaties van zijn hand.

De kleurstelling van de nieuwe ramen volgt deze van het oorspronkelijke schrijnwerk van de voorgevel.

afbeelding 8 - foto huidige toestand, begin jaren 1970, privé archief firm. Bouwreus - Referentietoestand

Achtereenvolgens: referentietoestand (1959-62) – bestaande toestand – geplande toestand – documenten uit het aanvraagdossier

Voor het overige zal de achtergevel, in navolging van de voorgevel, nauwgezet worden gerestaureerd. Men voorziet o.a. het afbikken van het prefab-beton metselwerk en de reiniging, 'patch-repair' en overlaging met een lazuur op basis van waterglas en pigmenten (naar analogie voorgevel).

Ook de restauratie van de trap en trapleuning, het terras, de tegelvloer en balustrade en de glasdallen en het metselwerk worden voorzien.

Advies KCML

De KCML verheugt zich over het project dat ervoor zal zorgen dat ook de achtergevel opnieuw zijn architecturale en erfgoedkundige kwaliteiten zal herwinnen. Ze brengt een gunstig advies uit over het voorstel om de bestaande niet-oorspronkelijke houten ramen te vervangen door nieuwe aluminiumramen die het uitzicht van de oorspronkelijke ramen hernemen. Dit voorstel vormt een erg grote verbetering zijn ten overstaan van de bestaande toestand. Het behoud en de restauratie van het raamgeheel van de bel-étage zijn eveneens positief, net zoals de restauratie van de overige delen van de achtergevel (vrijleggen betonnen delen, restauratie van het terras, enz.)

De KCML moedigt de bouwheer dan ook aan de vergunningsaanvraag in te dienen en formuleert volgende in dat verband volgende aanbevelingen:

- De KCML is niet bij voorbaat gekant tegen de optie om de bovenpanelen van het raamgeheel in de linker travee van de bel-étage en van de ramen op de 2de verdieping in te vullen met helder glas (in plaats van de oorspronkelijke opake panelen). Ze meent echter dat ook een andere optie overwogen kan worden, met name de invulling van deze panelen met een translucide beglazing. Met die optie zou men tegemoet kunnen komen aan de vraag voor meer natuurlijke lichtinval en tegelijkertijd de alternatie tussen open en gesloten delen en de eruit voortvloeiende sterke horizontale geleiding die de oorspronkelijke achtergevel kenmerken in ere kunnen herstellen.

De Commissie vraagt die optie dus te overwegen en te bestuderen. Een vergelijking van stalen van translucide beglazing en van het keramische materiaal dat wordt voorzien voor de opake onderpanelen (met eventueel een mock-up ter plaatse), is nodig om na te gaan die optie ook daadwerkelijk tot een coherent uitzicht kan leiden.

- Voor wat de opake onderpanelen betreft, raadt de KCML aan een isolatie toe te voegen (sandwichpaneel met PIR en aan beide zijde van het plaatmateriaal) om ze performanter te maken en dichter aan te sluiten bij het origineel.

Het dossier dat zal worden ingediend in het kader van de vergunningsaanvraag moet vanzelfsprekend een nauwkeurige beschrijving en de nodige uitvoeringsdetails aanleveren van de ramen, hun aansluiting met de betonstructuur en de overige restauratie-ingrepen. Stalen van de nieuwe materialen moeten worden voorgelegd. Daarnaast dient ook het fenomeen van koudebruggen en condensatie in acht worden genomen en waar nodig oplossingen te worden geboden. In dat verband lijkt het ook nuttig de eventuele gevolgen van de plaatsing van dubbel glas in de voorgevel te evalueren.

Hoogachtend,

G. MEY-FROOTS
Adjunct secretaris

S. VAN ACKER
Voorzitter

c.c. à sduquesnurban.brussels ; jvandersmissen@urban.brussels ; restauration@urban.brussels ; crms@urban.brussels ;